

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Вибірковий освітній компонент

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Спеціальність А5 **Професійна освіта**

Освітня програма **Професійна освіта**

Викладачі: д.пед.н., проф.. Кобилянський О.В., д.пед.н., проф. Дембіцька С.В.

Мова викладання: українська

Кредитів ЕКТС – 3

Лекцій – **16 год.**

Практичних – **16 год.**

Самостійна робота – **58 год.**

Вид контролю: **диференційований залік**

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні в здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти системного уявлення про провідні світові моделі та системи підготовки науково-педагогічних кадрів для вищої освіти, оволодінні уміннями здійснювати порівняльний (компаративний) аналіз вітчизняної та зарубіжних практик, а також формуванні готовності до адаптації прогресивного зарубіжного досвіду й участі в міжнародній академічній мобільності.

Завдання дисципліни:

- 1) розкрити особливості систем підготовки науково-педагогічних кадрів для вищої освіти у провідних країнах світу (США, Велика Британія, Німеччина, країни Північної Європи, Японія, Китай, Австралія тощо);
- 2) ознайомити здобувачів зі структурою докторських (PhD) програм та вимогами до кваліфікації викладача вищої школи за кордоном;
- 3) сформулювати уміння здійснювати порівняльний (компаративний) аналіз національних та зарубіжних моделей підготовки фахівців для вищої освіти;
- 4) розкрити роль міжнародних рейтингів, акредитаційних систем та освітньої політики у формуванні вимог до підготовки викладачів ЗВО;
- 5) сформулювати навички визначення можливостей адаптації прогресивного зарубіжного досвіду до системи вищої освіти України;
- 6) розвинути здатність до участі в міжнародних освітніх і наукових проєктах та академічній мобільності науково-педагогічних кадрів.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач в результаті

вивчення дисципліни

ЗК2. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК5. Здатність діяти на основі системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору.

СК3. Здатність реалізовувати науково-педагогічну діяльність та управління освітнім процесом на основі сучасних наукових підходів.

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, а також підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї в умовах професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Програмні результати навчання

РН1. Вільно презентувати та обговорювати результати досліджень, наукові та прикладні проблеми професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, а також підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях українського та міжнародного рівня, брати участь у міжнародних проектах.

РН5. Знаходити, обробляти та аналізувати інформацію щодо проблем професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, а також підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї з різних джерел на основі сучасних технологій її пошуку.

РН6. Інтегрувати передові концептуальні та методологічні підходи з науково-дидактичних, виховних, адаптивних та інших основ професійної, фахової передвищої та вищої освіти, а також підготовки відповідних педагогічних кадрів для неї.

РН8. Організовувати та здійснювати освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти на сучасних наукових засадах та прогнозувати результати впливу власного дослідження на покращення його якості.

Тематика

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Системи підготовки науково-педагогічних кадрів для вищої освіти в англомовних та європейських країнах

Тема 1. Підготовка фахівців для вищої освіти: світові тенденції та порівняльний контекст. Поняття «підготовка науково-педагогічних кадрів», докторантура, постдок. Основні моделі докторської підготовки у світі (англосаксонська, континентальна європейська, азійська). Роль міжнародних рейтингів (QS, THE, ARWU) у формуванні вимог до якості підготовки викладачів.

Тема 2. Система підготовки викладачів вищої школи у США. Структура докторських (PhD) програм, кваліфікаційні вимоги tenure-track, роль teaching assistantship. Центри педагогічної майстерності (Centers for Teaching and Learning) в американських університетах.

Тема 3. Підготовка науково-педагогічних кадрів у Великій Британії. Структура PhD-навчання, роль наукового керівника (supervisor), вимоги Advance HE (Higher Education Academy) до викладацької кваліфікації (Fellowship).

Тема 4. Система підготовки викладачів вищої освіти в Німеччині та країнах континентальної Європи. Габілітація як традиційний шлях до професорської посади, роль докторських шкіл (Doktorandenkolleg), сучасні реформи (Juniorprofessur).

Тема 5. Підготовка фахівців для вищої освіти в країнах Північної Європи. Дослідницькі школи (graduate schools) у Фінляндії, Швеції, Нідерландах. Студентоцентризований підхід у докторській освіті, структуровані докторські програми.

Тема 6. Європейський простір вищої освіти та наукових досліджень. Болонський процес, рамка кваліфікацій EQF, ECTS для докторського рівня. Салцбурзькі принципи докторської освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Системи підготовки викладачів вищої освіти в азійсько-тихоокеанському регіоні та можливості адаптації зарубіжного досвіду

Тема 7. Підготовка науково-педагогічних кадрів у Японії та Південній Кореї. Особливості системи наставництва «семпай-кохай», дослідницькі лабораторії, вимоги до посади доцента/професора.

Тема 8. Система підготовки викладачів вищої освіти в Китаї. Стрімкий розвиток докторської освіти, державні програми залучення талантів, вимоги до публікаційної активності науково-педагогічних працівників.

Тема 9. Підготовка фахівців для вищої освіти в Австралії та Канаді. Структуровані докторські програми, системи оцінювання викладацької майстерності, підрозділи академічного розвитку (academic development units).

Тема 10. Міжнародна академічна мобільність та програми обміну науково-педагогічних кадрів. Erasmus+, Fulbright, DAAD, Horizon Europe. Визнання кваліфікацій та наукових ступенів (мережа ENIC/NARIC).

Тема 11. Порівняльний аналіз вітчизняної та зарубіжних систем підготовки науково-педагогічних кадрів. Сильні та слабкі сторони системи третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в Україні порівняно із провідними країнами світу.

Тема 12. Перспективи адаптації прогресивного зарубіжного досвіду підготовки фахівців для вищої освіти в Україні. Напрями реформування підготовки докторів філософії, розвитку академічної мобільності та інтернаціоналізації вищої освіти України.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
<i>Модуль 1</i>		
<i>Змістовий модуль 1. Системи підготовки науково-педагогічних кадрів для вищої освіти в англomовних та європейських країнах</i>		
1	Тема 1. Підготовка фахівців для вищої освіти: світові тенденції та порівняльний контекст.	1
2	Тема 2. Система підготовки викладачів вищої школи у США.	2
3	Тема 3. Підготовка науково-педагогічних кадрів у Великій Британії.	1
4	Тема 4. Система підготовки викладачів вищої освіти в Німеччині та країнах континентальної Європи.	1
5	Тема 5. Підготовка фахівців для вищої освіти в країнах Північної Європи.	2
6	Тема 6. Європейський простір вищої освіти та наукових досліджень.	1
<i>Модуль 2</i>		
<i>Змістовий модуль 2. Системи підготовки викладачів вищої освіти в азійсько-тихоокеанському регіоні та можливості адаптації зарубіжного досвіду</i>		
7	Тема 7. Підготовка науково-педагогічних кадрів у Японії та Південній Кореї.	1
8	Тема 8. Система підготовки викладачів вищої освіти в Китаї.	2
9	Тема 9. Підготовка фахівців для вищої освіти в Австралії та Канаді.	1
10	Тема 10. Міжнародна академічна мобільність та програми обміну науково-педагогічних кадрів.	1
11	Тема 11. Порівняльний аналіз вітчизняної та зарубіжних систем підготовки науково-педагогічних кадрів.	2
12	Тема 12. Перспективи адаптації прогресивного зарубіжного досвіду підготовки фахівців для вищої освіти в Україні.	1
	<i>Усього годин</i>	16

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть год. (денна ф.н.)
1	Порівняльний аналіз моделей докторської підготовки (США, Велика Британія, Німеччина).	2
2	Аналіз вимог до кваліфікації викладача вищої школи в обраній країні (кейс-стаді).	2
3	Розробка порівняльної таблиці систем підготовки науково-педагогічних кадрів (3-4 країни).	2
4	Аналіз структури Fellowship (Advance HE) та можливостей її отримання.	2
5	Розробка проекту участі в програмі академічної мобільності (Erasmus+, Fulbright, DAAD).	2
6	Аналіз вимог міжнародних рейтингів до якості підготовки викладацьких кадрів.	2
7	SWOT-аналіз вітчизняної системи підготовки докторів філософії порівняно із зарубіжною.	2
8	Розробка пропозицій щодо адаптації зарубіжного досвіду до умов ЗВО України.	2
	Усього годин	16

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть год. (денна ф.н.)
1.	Самостійне опрацювання тем теоретичного матеріалу:	
1.1	Світові тенденції підготовки фахівців для вищої освіти. Скласти порівняльну таблицю основних моделей докторської підготовки у світі.	2
1.2	Система підготовки викладачів у США. Проаналізувати структуру однієї з докторських (PhD) програм американського університету.	2
1.3	Підготовка науково-педагогічних кадрів у Великій Британії. Опрацювати вимоги Advance HE до отримання Fellowship.	2
1.4	Система підготовки викладачів у Німеччині. Порівняти традиційну габілітацію та модель Juniorprofessur.	2
1.5	Підготовка фахівців для вищої освіти в країнах Північної Європи. Проаналізувати структуру однієї дослідницької школи (graduate school).	2
1.6	Європейський простір вищої освіти. Опрацювати Салцбурзькі принципи докторської освіти.	2
1.7	Підготовка науково-педагогічних кадрів у Японії та Південній Кореї. Підготувати короткий огляд системи наставництва.	2
1.8	Система підготовки викладачів у Китаї. Проаналізувати одну з державних програм залучення наукових талантів.	2
1.9	Підготовка фахівців для вищої освіти в Австралії та Канаді. Описати функції підрозділу академічного розвитку університету.	2
1.10	Міжнародна академічна мобільність. Скласти перелік програм (Erasmus+, Fulbright, DAAD, Horizon Europe), доступних за фахом.	2
1.11	Порівняльний аналіз систем підготовки кадрів. Підготувати SWOT-аналіз вітчизняної системи докторської освіти.	2
1.12	Адаптація зарубіжного досвіду. Сформулювати три пропозиції щодо вдосконалення підготовки докторів філософії в Україні.	2

2	Опрацювання лекційного матеріалу	8
3	Підготовка до практичних занять	14
4	Підготовка до модульного контролю (два колоквиуми)	6
5	Підготовка до складання диференційного заліку	6
	Усього годин	58

10. Індивідуальні завдання:

Індивідуальні завдання можуть видаватися викладачем у вигляді виконання індивідуальних науково-дослідних робіт (підготовка доповідей на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та аспірантів ВНТУ та інші науково-технічні конференції та семінари, підготовка наукових публікацій) за згодою здобувача.

Кожен аспірант виконує індивідуальне завдання за однією із тем:

1. Порівняльний аналіз докторських програм у США та Великій Британії.
2. Розробка проєкту стажування у зарубіжному університеті (за обраною країною).
3. Аналіз вимог Fellowship (Advance HE) та розробка власного профілю відповідно до критеріїв.
4. Дослідження системи забезпечення якості докторської освіти в Німеччині (габілітація, Juniorprofessur).
5. Аналіз програм академічної мобільності (Erasmus+, Fulbright, DAAD, Horizon Europe) та можливостей участі.
6. Порівняльний аналіз вимог до публікаційної активності науково-педагогічних працівників в Україні та за кордоном.
7. Розробка пропозицій щодо вдосконалення системи підготовки докторів філософії в Україні на основі зарубіжного досвіду.
8. Аналіз досвіду підготовки викладачів вищої освіти в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (Японія, Китай, Південна Корея).
9. Розробка індивідуального плану міжнародної академічної мобільності здобувача.

Методи навчання

Опанування курсу передбачає застосування репродуктивних, пояснювально-ілюстративних, проблемно-пошукових, аналітичних та творчих методів навчання.

Методи навчання:

– традиційні методи: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія), наочні (презентація, демонстрація, спостереження), практичні (ділова та рольова ігри, моделювання педагогічних ситуацій, вправи);

– інтерактивні методи («мозковий штурм», «мікрофон», кейсметод). Методи СРС: написання есе, робота з електронною бібліотекою, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації (нормативні документи, підручники, науково-методичні статті)

– дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, навчання з освітніми ресурсами (освітня платформа Google Classroom), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у

месенджерах).

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється у формі фронтального, індивідуального чи комбінованого контролю знань здобувачів під час лекційного заняття, тестування, колоквиуму. Під час підсумкового контролю враховуються результати здачі всіх видів навчальної роботи згідно із структурою кредитів. Підсумковий контроль знань здійснюється в кінці опанування освітнього компоненту шляхом додавання загальної кількості балів, отриманих під час навчання, або шляхом проведення диф.заліку. Оцінювання рівня виконання індивідуальної роботи робиться на основі перевірки змісту роботи та її захисту.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів з окремих видів роботи та в цілому за модулями (в балах):

Вид роботи	Модуль 1	Модуль 2	Разом
1. Підготовка до практичних занять	15	15	30
2. Самостійна робота	10	10	20
3. Колоквиуми	15	15	30
4. Індивідуальні науково-дослідні завдання	10	10	20
Всього за модуль	50	50	100

Шкала оцінювання: ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90 – 100	A
82-89	B
75-81	C
64-74	D
60-63	E
35-59	FX з можливістю повторного складання
0-34	F з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів

Рівень компетентності	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий)	A	Програмні результати досягнуті повністю. Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин; виявлено глибокі знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, сформовано необхідні практичні навички вирішувати професійні завдання щодо сучасних педагогічних технологій у закладах вищої освіти; усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального.
III	B	Програмні результати досягнуті повністю. Теоретичний зміст курсу

Достатній (конструктивний)		освоєний цілком, без прогалин; сформовано уміння викладати основні ідеї щодо сучасних педагогічних технологій у закладах вищої освіти. Необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального.
	C	Програмні результати досягнуті повністю. Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин. Вміння викладати базові ідеї щодо сучасних педагогічних технологій у закладах вищої освіти, а також практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо; усі передбачені програмою навчання завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками.
II Середній (репродуктивний)	D	Програмні результати досягнуті. Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, виявлено знання та розуміння основних положень щодо сучасних педагогічних технологій у закладах вищої освіти; необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
	E	Програмні результати досягнуті. Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання завдань не виконано або якість виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального.
I Низький	FX з можливістю повторного складання	Програмні результати не досягнуті. Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)
	F обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Програмні результати не досягнуті. Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів за видами робіт

Рівень компетентності	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання			
		Підготовка до практичних занять	Самостійна робота	Колоквіум (тести)	Індивідуальні науково-дослідні завдання
IV Високий (творчий)	A	13,5–15 б.: здобувач повністю розкрив суть питання, надав правильне теоретичне тлумачення, продемонстрував творчий підхід до аналізу педагогічної творчості й майстерності викладача	9–10 б.: здобувач повністю розкрив суть питання, надав правильне теоретичне тлумачення визначень та категорій	13,5-15б: 90–100% правильних відповідей	9–10 б.: здобувач повністю розкрив суть питання, надав правильне теоретичне тлумачення визначень та категорій
III Достатній (конструктивний)	B	12,3–13,4 б.: здобувач розкрив суть питання, але у	8,2–8,9 б.: розкрив суть питання, але у відповіді допущені	12,3-13,4 б.: 82–89% правильних відповідей	8,2–8,9 б.: розкрив суть питання, але у відповіді допущені

тивний)		відповіді допущені деякі несуттєві помилки, відсутнє обґрунтування окремих положень	деякі несуттєві помилки, відсутнє обґрунтування окремих положень		деякі несуттєві помилки, відсутнє обґрунтування окремих положень
	C	11,3–12,2 б.: розкрив суть питання, але у відповіді допущені неправильні обґрунтування окремих положень	7,5–8,1 б.: розкрив суть питання, але у відповіді допущені неправильні обґрунтування окремих положень	11,3–12,2 б.: 75–81% правильних відповідей	7,5–8,1 б.: розкрив суть питання, але у відповіді допущені неправильні обґрунтування окремих положень
II Середній (репродуктивний)	D	9,6–11,1 б.: здобувач не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань	6,4–7,4 б.: не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань	9,6–11,2 б.: 64–74% правильних відповідей	6,4–7,4 б.: не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань
	E	8,6–9,5 б.: здобувач не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань, хоча і з деякими відхиленнями	5,5–6,3 б.: не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань, хоча і з деякими відхиленнями	9–9,5 б.: 60–63% правильних відповідей	5,5–6,3 б.: не розкрив питання, але брав участь в обговоренні питань, хоча і з деякими відхиленнями
I Низький	FX, F	0 б.: за повну відсутність відповіді	0 б.: за повну відсутність відповіді	0–8,9 б.: 0–59% правильних відповідей	0 б.: за повну відсутність відповіді

Академічні права та обов'язки учасників освітнього процесу

Здобувачі та викладачі ВНТУ повинні дотримуватися норм забезпечення честі, гідності, взаємної поваги і довіри, рівноправності та толерантності усіх учасників освітнього процесу шляхом дотримання принципів академічної доброчесності, викладених у **«Положенні про академічну доброчесність у ВНТУ»**.

З метою запобігання та виявлення плагіату у навчальних роботах, розвитку навичок коректної роботи із джерелами інформації та впровадження практики належного цитування, дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань та активізація самостійності й індивідуальності при створенні авторського твору і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування слід дотримуватись норм **«Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у навчальних, наукових, кваліфікаційних та науково-методичних роботах у ВНТУ»**.

З метою визнання результатів навчання здобутих під час неформальної та/або інформальної освіти (що здобувалася за освітніми програмами та не передбачала присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але могла завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій, а також освіти, яка здійснювалася у порядку самоосвіти), здобувачі можуть скористатися відповідними процедурами, наведеними у **«Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у ВНТУ»**.

Здобувачі мають право оскаржити результати проміжних та підсумкових контрольних заходів, але на лише на підставі аргументованих пояснень, відповідно до «Порядку організації та проведення заліків, диференційованих

заліків, екзаменів у ВНТУ», а також безпосередньо звернувшись до освітнього омбудсмена, згідно «**Положення про освітнього омбудсмена з прав студентів ВНТУ**».

З метою вирішення конфліктних ситуацій, що можуть виникнути у здобувачів із іншими учасниками освітнього процесу та/або недопущення виникнення конфліктних ситуацій потрібно бути обізнаним у нормах «**Кодексу етики ВНТУ**».

Здобувачі ВНТУ мають керуватися принципом «нульової толерантності» до будь-яких проявів корупції і повинні вживати всіх передбачених законодавством заходів щодо запобігання, виявлення та протидії корупції і пов'язаним з нею діям (практикам), відповідно до «**Антикорупційної програми ВНТУ**».

Наведені документи оприлюднені на сайті ВНТУ: <https://vntu.edu.ua/uk/public-info/zag.html>.

Рекомендована література

Основна

1. Брусов Ю. Особливості сертифікації педагогічних працівників у США. Наукові записки молодих учених, 2024 № 13. <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/article/view/2113>
2. Граб М. Європейський вимір професійної підготовки майбутніх учителів у Данії й Норвегії: досвід для України. Вісник Кафедри ЮНЕСКО Неперервна професійна освіта ХХІ століття, 2022. № 2(6), С. 42-50. [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(6\).2022.42-50](https://doi.org/10.35387/ucj.2(6).2022.42-50)
3. Гриневич Л., Рій Г., & Ніколаєв, Є. Альтернативні програми підготовки вчителів у європейських країнах. *Український педагогічний журнал*, 2025. (3), 5–15. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-3-5-15>
4. Дембіцька С. В., Кобилянський О. В., Пугач С. С., Кобилянська І. М., Шостацька М. О. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика. Монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025, 354 с.
5. Дембіцька С., Кобилянський, О. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з професійної освіти засобами цифрових технологій. Педагогіка безпеки, 2023. № 8(1-2), 01–07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2023-8-1-001-007>.
6. Дидактичні основи професійної освіти: підручник / О.Е.Коваленко, Н.О. Брюханова., Н.В. Божко, В.В. Белікова, В.Б.Бакатанова; за ред.. О.Е.Коваленко/ Укр. інж.-пед. акад.- .Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 238 с.
7. Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів у розвинених країнах світу : аналітичні матеріали / за ред. Н. О. Постригач ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2017. 124 с.
8. Каленський А. А. Концептуальні засади екоорієнтованих педагогічних

технологій у професійній (професійно-технічній) освіті. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. 2022. № 48. С. 87-94.

9. Покрова С. Вітчизняний та зарубіжний досвід професійного розвитку педагогічних працівників. Педагогічні науки та освіта. Випуск XLII–XLIII. 2023 Р. с.125-130

Допоміжна

1. De Witte K., De Cort W., Gambi L. Evidence-based Solutions to Teacher Shortages. NESET report, Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2023. <https://doi.org/10.2766/475647>

2. Dembitska, S., Kobylanska, I., Kobylanskyi, O., & Puhach, V. Psychological and didactic fundamentals of modern educational technologies of visualization. Педагогіка, 1, 36-43.

3. Kulishov, V.S., Skyba, Y.A., Yermolenko, A.B., Shevchuk, S.S. & Shchypyska, T.P. Development of Scientific and Methodical Competence of Teachers of Vocational Education Institutions. *Propósitos y Representaciones*. Mar. 2021. Vol. 9. URL: <http://revistas.usil.edu.pe/index.php/pyr/article/view/994>

4. Nilsson P., Cederqvist A.-M. Building teacher knowledge and identity–career changers' transition into teaching through a short teacher education programme. *European Journal of Teacher Education*, 2024. P.1-21. <https://doi.org/10.1080/02619768.2024.2432406>

5. Professional training of high school teachers in foreign countries : a study guide for a distance course / К. В. Годлевська, К. В. Котун, Н. О. Постригач, Ю. М. Старощук. Київ : ІНПОН НАПН України, 2022.

6. Бочарова, А. Професійна підготовка вчителів у Великій Британії. В Освіта збереже Україну! Матеріали ІІ Всеукраїнських Прокопенківських читань. Харків. 2023 <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13336>

7. Леврінц М. Альтернативна освіта педагогів у США: Альтернативи для України. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота, 2023. № 1(52), 88–93. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.88-93>

8. Постригач Н. Розвиток педагогічної освіти в Греції, Італії та Іспанії (кінець ХХ – початок ХХІ століття): тенденції та перспективи: монографія; за наук. ред. Романишиної Л. М. Київ; Тернопіль: Терно-граф, 2019. 424 с.